

Posudek na disertační práci Mgr. Lucie Markové Plzeňská alternativní hudební scéna v letech 1983–1995

Autorka se po pasážích věnovaných rozboru dosavadní literatury k tématu, metodologických úvah, kapitole o obecné politické situaci v 80. letech 20. století, se zaměřením na specifika situace v Plzni a po celkovém zmapování plzeňské alternativní hudební scény 80. let se zaměřila na tři základní problémové okruhy, které ještě dále člení na několik podtémat. V oblasti hudební každodennosti se tak zabývá hudbou jako nástrojem vyjádření odlišnosti, otázkou opatřování hudebních nástrojů, aparatury a také, což považuji za mimořádně důležité, a přitom dosud často opomíjené téma prostoru pro zkoušení. Dále se zde řeší otázky zřizovatele a rekvalifikačních přehrávek, které však značná část alternativní scény odmítala podstoupit. A konečně se autorka v části Hudební každodennost věnuje okolnostem a četnosti veřejných produkcí. Kapitola zabývající se kontakty alternativní hudby s politickou sférou v 80. letech se soustředí na Rockfesty a jejich význam, na proslulou kauzu Mírového koncertu Olofa Palmeho v Plzni-Lochotíně v roce 1987 a na dodnes citlivé téma míry represí vůči alternativní hudbě, ale i samotným jejím protagonistům. Poslední klíčový okruh mapuje situaci v devadesátých letech. Ta je pojatá chronologicky, když nejdříve popisuje období obrovského boomu alternativní hudby hned na začátku devadesátých let a poté éru vystřízlivění, kdy naopak se veřejnost nabídkou alternativní hudební scény přesytila a zároveň docházelo stále častěji k třenicím uvnitř jednotlivých uskupení, daných nezřídka odlišnými volbami dalších životních cest jednotlivých členů. Na konec autorka načrtává i další vývoj v 21. století, byť jen v hrubých obrysech.

Zvolené schéma považuji za účelné a věcně správné. Odkryla se tím některá důležitá témata, která umožňují vhled do plzeňské alternativní hudební scény v daném období. Poněkud však postrádám větší akcent na subjektivní prožitky jednotlivých aktérů, jak o to většinou usilují výzkumy subkultur, které v části o metodologie poměrně důkladně mapuje. Autorka se přitom ve svém výzkumu opírá o metodu orální historie, která se mi jeví pro tento účel jako mimořádně vhodná. Podařilo se jí úspěšně proniknout do komunity plzeňských punkerů a získat jejich důvěru. V případě ctitelů metalu podle vlastních slov tak úspěšná nebyla a nejsem si jist, zda se od této skutečnosti neměl odvíjet i název celé práce.

Přivítal bych také hlubší úvahy nad antropologickými otázkami, zejména proměny identit členů punkového hnutí, ale také generační otázka. Autorka staví na jednoduché koncepci punku a metalu jako nových směrů osmdesátých let, zatímco klasický hard rock spojuje spíše s předcházející érou. Její pojetí alternativní hudební scény vcelku pochopitelně nezahrnuje např. písničkáře či folk, které oslovovaly většinou jiný okruh posluchačů.

Mimořádně zajímavé jsou také některé sociologické postřehy, ale i u nich bych přivítal větší systematičnost a soustředění na jedno místo, snad v podobě pokusu o jakousi kolektivní biografii členů alternativní hudební scény, přestože musíme počítat s mnohými individuálními specifiky. Speciální pozornost si podle mého názoru vyžaduje nejen výzkum sociálního původu protagonistů plzeňské alternativní hudební scény (o to významnější, že se jednalo v osmdesátých letech často o hodně mladé lidi, žijící ještě u rodičů), ale snad ještě více proces sociální diferenciacce mezi punkery v průběhu devadesátých let, který byl podle mého názoru jedním z hlavních důvodů rozpadu mnohých skupin, i když samozřejmě neméně důležitou roli hrálo i obecné snížení objemu volného času. Řada punkerů navíc v devadesátých letech začala zakládat rodinu, takže měli ještě méně prostoru na zkoušení a veřejné vystupování.

Přes tato drobná doporučení však zůstává faktem, že L. Marková pronikla hluboko ve znalostech punkové části alternativní hudební scény v Plzni a své hlavní téma zpracovala s opravdovou pečlivostí

a akribií. Poněkud méně pozornosti věnovala rámujiícím pasážím přibližujícími politický a společenský dobový kontext. Zde se opírá o snad až příliš malý rejstřík literatury (až nadbytečně často je citován Tony Judt) a zbytečně cituje internetové zdroje oproti standardní vědecké literatuře. Jako příklad uveďme problematiku lidí s dlouhými vlasy (podle pejorativní dobové terminologie „máničkami“), kde autorka nepochopitelně ignoruje publikaci Filip Pospíšil – Petr Blažek: Vraťte nám vlasy! První máničky, vlasatci a hippies v komunistickém Československu (Praha: Academia, 2010). Občas se vyskytnou v práci i nejasná, zkratkovitá nebo nepřesná tvrzení – např. na s. 52 mírně enigmaticky působící věta, že každodennosti se „historici věnují především v kontextu novodobých dějin“ nebo na s. 63 informace, že si jeden z hudebníků pořídil pořádný zesilovač „až v 90. letech na kuponovou knížku“, což patrně znamená, že si zesilovač koupil za peníze získané prodejem kuponové knížky.

Dovolím si také pochybovat nad tvrzením, které ovšem autorka převzala z literatury, že určité uvolnění rockové hudby a vydání některých alb západních interpretů jako např. Beatles nebo Police se snažili představitelé státu odpoutat pozornost mládeže od punku. To ovšem otvírá otázku a bezpochyby bouřlivou diskusi, zda význam punku a jeho vliv na mladou generaci není zpětně poněkud přeceňován, což je logické především u insiderů, kteří mají tendenci svoji „sociální bublinu“ ztotožňovat s celou společností nebo alespoň generací. Osobně bych nepodceňoval ani ekonomickou stránku problému, která u licenční politiky v Československu hrála mimořádně významnou roli.

Stylistika práce je na velmi dobré úrovni a tomu odpovídá i její velmi dobrá čtivost. Bohužel občas autorka používá obraty nevhodné pro odbornou práci. Jako příklad uveďme větu ze s. 60 „Na první dobrou tedy všichni věděli, že jsou mezi svými...“ Trochu bezradně na mne působila přílohou část práce, kde se objevil přebal alba skupiny Tublatanka Skúsime [nikoli Skusíme, jak je uvedeno v příloze] to cez vesmír, které je přitom zmiňováno jen zcela okrajově, a několik textů písní skupiny Znouzectnost, které ovšem bez muziky působí natěně rozpačitě (jak u punkových textů, což víceméně potvrzuje i autorka, těžko může překvapit). Osobně bych spíš přivítal nějaké záběry z dobových vystoupení, obrázky používaných nástrojů či zkušeben apod. Pokud je autorka neměla k dispozici, mohla myslím na podobné přílohy zcela rezignovat.

Za slabinu celé práce ovšem považuji hlavně její závěr. Vzhledem k autorčiným vynikajícím empirickým znalostem zpracovávaného prostředí a zároveň vzhledem k úrovni jejího zvládnutí metody orální historie jsem očekával závěr nabitý pozoruhodnými úvahami nad výsledky výzkumu, jak to ostatně naznačovaly některé její bystré postřehy roztroušené v textu. Bohužel autorka šla jinou cestou, která je u prací podobného charakteru v poslední době nejběžnější, tedy pojala závěr jako pouhé resumé předchozího textu. Přitom je jasné, že tak neučinila kvůli neschopnosti formulovat kvalitní a zajímavé závěry, ale spíše se zdá, že se spíše obává svá zjištění domýšlet a formulovat některé obecnější závěry, což je zrovna v tomto případě mimořádná škoda. Domnívám se, že by autorka měla především věnovat pozornost narativu punkerů o minulosti, který na jedné straně rozbourá některá tradiční klišé (např. o neustálé represi v souvislosti s provozováním hudby neodpovídající dobové kulturní politice), na straně druhé odhalí některé prvky typické pro vyprávění o době před rokem 1989 – jde například o formulaci o Plzni jako o baště dogmatického pojetí kulturní politiky, která se objevuje i v souvislosti s mnoha dalšími regiony – autorka uvádí např. Hradec Králové, já jsem se setkal s touto stylistickou figurou i pro severovýchodní Čechy, konkrétně pro okres Semily.

L. Marková formuluje závěry jen s krajní zdrženlivostí snad částečně i z ohledu na narátory. To otvírá samozřejmě velice citlivou otázku, nakolik narátoři mohou ovlivňovat interpretaci svých životních vyprávění. Ostatně tomuto problému se samotná autorka v pasáži věnované metodologickým problémům krátce věnuje.

I když by se výtka ohledně slabých závěrů mohla zdát zcela zásadní, musím vzít ohled na skutečnost, že autorka vlastně tyto závěry přinejmenším částečně přináší, byť spíše jen v podobě roztroušených zmínek v celém textu. Navíc opakovaně dokazuje nejenom své vynikající znalosti o tématu, ale i výborné zvládnutí metodologie orální historie. Proto její práci doporučuji k obhájení a budu rád, pokud se pokusí o formulaci některých základních závěrů své práce v rámci obhajoby.

Doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.

V Praze 21. května 2020